



Sygn. akt II CSKP 72/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Krajewski (przewodniczący)
SSN Joanna Misztal-Konecka (sprawozdawca)
SSN Ewa Stefańska

w sprawie z powództwa M. K.
przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 24 czerwca 2021 r.
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 października 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 25 października 2017 r., wydanym w sprawie z powództwa M.K. przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, Sąd Okręgowy w Ł.: pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy - Bankowy Tytuł Egzekucyjny nr (...) z 14 lutego 2008 r., wystawiony

przez Bank (...) Spółkę Akcyjną w W., zaopatrzony w klauzulę wykonalności postanowieniem Sądu Rejonowego w S. z 22 kwietnia 2008 r. w sprawie XV Co (...), w części po punkcie 14 zaczynającej się od słów „oraz dalsze odsetki” dotyczącej dalszych odsetek obliczanych od całości niespłaconego zobowiązania w kwocie 273 870,21 zł od dnia 14 lutego 2008 r. do dnia zapłaty: a) w zakresie, w jakim dalsze odsetki zostały wskazane w sposób opisowy, to znaczy w wysokości 1,5 razy ustawowe odsetki od należności złotych w stosunku rocznym oraz b) w zakresie w jakim dalsze odsetki przewyższają odsetki maksymalne w stosunku rocznym (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2) i rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt 3).

2. Wyrokiem z 10 października 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powoda (pkt I) i rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt II).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy, zgodnie z którymi 10 maja 2005 r. doszło do zawarcia umowy kredytu hipotecznego w wysokości 280 000 zł pomiędzy powodem i J. F. a pozwanym Bankiem, z terminem zapłaty określonym na 25 maja 2019 r. W dniu 14 lutego 2008 r. pozwany wystawił Bankowy Tytuł Egzekucyjny przeciwko kredytobiorcom, podając, że na 13 lutego 2008 r. zobowiązanie dłużników wynosi łącznie 273 870,21 zł, w tym niespłacona należność główna w kwocie 253 575,65 zł oraz odsetki od niespłaconego kapitału i odsetki przeterminowane oraz dalsze odsetki, które obciążają dłużników w wysokości 1,5 razy odsetki ustawowe od należności złotych w stosunku rocznym, obliczone od całości niespłaconego zobowiązania w kwocie 273 870,21 zł naliczane od 14 lutego 2008 r. do dnia spłaty całego zadłużenia (punkt 14 tytułu).

Pod tytułem podpisały się D. B. i A. M. Pełnomocnictwo dla D.B. wystawili prokurenci Banku J.Ł. i Z.T. Zawierało ono upoważnienie do składania za Bank oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych łącznie z drugą upoważnioną osobą, w sposób określony w statucie, z zastrzeżeniem, że przy działaniu z pełnomocnikiem tej samej lub niższej kategorii oświadczenie może być złożone do kwoty 3 000 000 zł.

Pełnomocnictwo dla A. M. wystawił prokurent W.G. i pełnomocnik P.Z. Upoważniało ono do składania za Bank oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych łącznie z drugą upoważnioną osobą w sposób określony w statucie, z zastrzeżeniem, że przy

działaniu z pełnomocnikiem tej samej lub niższej kategorii oświadczenie może być złożone do kwoty 200 000 zł.

Postanowieniem z 22 kwietnia 2008 r. Sąd Rejonowy w S. nadał powyższemu tytułowi klauzulę wykonalności w sprawie XV Co (...) z ograniczeniem możliwości prowadzenia egzekucji do kwoty 560 000 zł.

Sąd Apelacyjny uznał zarzuty powoda skierowane przeciwko rozstrzygnięciu Sądu Okręgowego, w którym nie pozbawił on bankowego tytułu egzekucyjnego wykonalności w pozostałej części, za bezzasadne.

3. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiódł powód, zaskarżając go w całości. Domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) w całości, jak również poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego w Ł. w zaskarżonej części i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu sądowi, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) i rozstrzygnięcia sprawy co do istoty zgodnie z żądaniem pozwu.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie art. 378 § 1 w zw. z art. 328 § 2 w zw. z art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 w zw. art. 233 § 1 w zw. z art. 328 § 2 w zw. z art. 382 w zw. z art. 391 k.p.c., a nadto art. 104 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

4. Przed przystąpieniem do analizy zarzutów kasacyjnych należy zwrócić uwagę, że przedmiot niniejszego postępowania (na etapie postępowania kasacyjnego) jest żądanie pozbawienia tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego z 14 lutego 2008 r. wykonalności z tego powodu, że tytuł ten został podpisany przez pełnomocnika pozwanego Banku, który to pełnomocnik nie posiadał - w ocenie powoda - umocowania do podpisywania tytułów egzekucyjnych opiewających na kwoty wyższe niż 200 000 zł.

Z tego względu przypomnienia wymaga, że dłużnikowi lub osobie trzeciej przysługują dwa rodzaje obrony przed egzekucją: obrona formalna i obrona merytoryczna. Obrona formalna zmierza do eliminacji naruszeń przepisów procesowych oraz zapewnienia zgodnego z prawem przebiegu egzekucji i jest realizowana m.in. w drodze zastosowania środków zaskarżenia przewidzianych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym, w szczególności zażalenia na postanowienie sądu o nadaniu klauzuli wykonalności, skargi na czynności komornika, zażalenia na postanowienie sądu wydane w postępowaniu egzekucyjnym, zarzutów wobec planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji itd.

Obrona merytoryczna natomiast polega na zwalczaniu zasadności lub dopuszczalności egzekucji i wyraża się w przyznaniu stronie (osobie trzeciej) uprawnienia do wniesienia powództwa przeciwegzekucyjnego. Dłużnik lub osoba trzecia w razie naruszenia ich praw podmiotowych wynikających z prawa materialnego nie ma prawnej możliwości domagania się ochrony tych praw od organu egzekucyjnego, gdyż ten nie może badać zasadności ani wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym (art. 804 k.p.c.), ale może skorzystać ze środków obrony merytorycznej, jakimi są powództwa przeciwegzekucyjne (np. wyrok Sądu Najwyższego z 21 lipca 1972 r., II CR 193/72, OSNC 1973/4/68; postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 1973 r., II PZ 34/73; uchwała Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 1985 r., III CZP 14/85, OSNC 1985/12/192; uchwała Sądu Najwyższego z 14 października 1993 r., III CZP 141/93, OSNC 1994/5/102).

5. Nie budzi wątpliwości, że powództwo z art. 840 k.p.c., jako środek merytorycznej obrony dłużnika, musi być oparte na przyczynach materialnoprawnych - podstawach wymienionych w pkt 1–3 tego przepisu. *A contrario* nie może być oparte na zarzucie uchybień formalnych popełnionych przez sąd w toku postępowania w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności. Postępowanie cywilne zakłada bowiem, że każdy ze środków prawnych obrony (dłużnika) jest niezależny od drugiego.

Zakres postępowania o nadanie klauzuli wykonalności obejmuje czynności poprzedzające przymusową realizację roszczenia. Stanowi ono fragment postępowania egzekucyjnego. Przynależność do postępowania egzekucyjnego wyłącza możliwość podnoszenia przez dłużnika w postępowaniu klauzulowym zarzutów merytorycznych. Zakres kognicji sądu w postępowaniu o nadanie klauzuli sprowadza się przeto do badania, czy dokument, który sąd ma zaopatrzyć w klauzulę, odpowiada warunkom formalnym tytułu egzekucyjnego (art. 777 k.p.c.), czy zachodzą okoliczności formalne pozwalające nadanie klauzuli wykonalności lub na dokonanie w klauzuli wzmianek, o których mowa w art. 786-792 k.p.c. Klauzulę wykonalności wydaną z naruszeniem przepisów prawa egzekucyjnego może dłużnik zwalczać w drodze - dostosowanego do tego - zażalenia (art. 795 k.p.c.).

Merytoryczną obronę przed możliwą egzekucją daje natomiast dłużnikowi powództwo, o którym mowa w pkt 1 art. 840 § 1 k.p.c. Okoliczność, że w zażaleniu dłużnik może wytykać tylko formalne wady tytułu egzekucyjnego, przemawia bowiem za tym, że w postępowaniu spowodowanym wniesieniem powództwa przeciwegzekucyjnego ustawodawca poddał rozpoznaniu sądu wyłącznie zdarzenia wywołujące skutki materialnoprawne. Pogląd ten umacnia wykładnia pojęcia „zdarzenia”, użytego w określeniu podstawy powództwa z pkt 1 § 1 art. 840 k.p.c. „Zdarzeniami” w rozumieniu tego

przepisu są wyłącznie fakty mające wpływ na istnienie zobowiązania dłużnika do świadczenia objętego tytułem egzekucyjnym. W nauce przeważa pogląd, że wyodrębniając - dla postępowania klauzulowego - zarzuty formalne, ustawodawca wyłączył je z zakresu rozpoznania sądu w postępowaniu spowodowanym wytoczeniem powództwa z pkt 1 § 1 art. 840 k.p.c., i dlatego w tym postępowaniu podlegają badaniu jedynie zdarzenia wywołujące skutki materialnoprawne (uchwała Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 1985 r., III CZP 14/85, OSNC 1985/12/192). Odmienne stanowisko prowadziłoby do tego, że dochodziłoby do rozstrzygania między stronami tej samej kwestii prawnej w kilku postępowaniach sądowych, a to byłoby trudne do pogodzenia zarówno z prawomocnością postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności, jak i koniecznością uwzględnienia sytuacji wierzyciela, który pozostawałby zawsze w niepewności, czy wspomniane postanowienie uzyskało przymiot niewzruszalności, tudzież z zasadami ekonomii procesowej.

6. Podkreślenia wymaga, że jeżeli tytuł wykonawczy nie korzysta z powagi rzeczy osądzonej (co dotyczy również bankowego tytułu egzekucyjnego, któremu nadano klauzulę wykonalności), zarzuty mogą zostać oparte na dwóch podstawach powództwa i dotyczyć również wszystkich zdarzeń sprzed powstania tytułu egzekucyjnego. Mogą one dotyczyć samego obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym, gdy obowiązek ten nie powstał (np. powód złożył oświadczenie woli w stanie wyłączającym świadome powzięcie i wyrażenie woli) albo gdy obowiązek wygasł na skutek zdarzeń wywołujących skutki prawne, które miały miejsce po jego powstaniu (np. spełnienie świadczenia). Mogą one również dotyczyć zdarzeń wskazanych jako podstawa przejścia praw lub obowiązków albo warunków, od których wystąpienia było uzależnione nadanie klauzuli wykonalności, a które wierzyciel wykazał w sposób przewidziany w przepisach regulujących postępowanie o nadaniu klauzuli wykonalności lub w trybie art. 804¹ i 804² k.p.c., ale które w sferze prawa materialnego nie wywołały skutków prawnych (np. czynność cywilnoprawna przelewu wierzytelności objętej tytułem egzekucyjnym okazała się nieważna). Oczywiście zarzuty mogą być też oparte na zdarzeniach, które wystąpiły po powstaniu takiego tytułu wykonawczego w rozumieniu art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 listopada 2003 r., III CZP 78/03).

Przytoczone powyżej rozważania prowadzą do wniosku, że nie jest możliwe skuteczne oparcie powództwa przeciwegzekucyjnego na zarzucie podpisania bankowego tytułu egzekucyjnego przez osobę nieposiadającą pełnomocnictwa do działania w imieniu banku. Zarzut taki mógł być podnoszony w postępowaniu klauzulowym, w tym w zażaleniu na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności. Bankowy tytuł egzekucyjny nie tworzy

zobowiązania dłużnika, a jedynie stwierdza jego istnienie. Nie ma znaczenia w sferze stosunków materialnoprawnych, a jedynie na polu procesowym stanowi (a dokładniej stanowił do czasu wejścia w życie ustawy z 25 września 2015 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw, która usunęła z obrotu prawnego możliwość wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych) „substytut” orzeczenia sądowego. Zarzuty formalne pod adresem bankowego tytułu egzekucyjnego nie są zarzutami materialnoprawnymi dotyczącymi wierzytelności wskazanej w bankowym tytule egzekucyjnym; zarzutami takimi są natomiast zarzuty nieistnienia roszczenia banku lub istnienia roszczenia w mniejszej wysokości niż to zostało ujęte w tytule, braku wymagalności roszczenia, nieważności bezwzględnej oświadczenia woli o poddaniu się egzekucji itd.

7. Nadzwyczajny charakter skargi kasacyjnej jako środka zaskarżenia przysługującego od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji wyraża się w zakresie kognicji Sądu Najwyższego, przewidzianej w art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje bowiem skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozważę nieważność postępowania. W konsekwencji związanie Sądu Najwyższego granicami zaskarżenia oraz podstawami skargi kasacyjnej sprawia, że skarga kasacyjna będzie podlegać oddaleniu, mimo iż orzeczenie sądu drugiej instancji jest dotknięte wadami prawnymi, jeśli wady te nie powodowały nieważności postępowania, a skarżący ich nie dostrzegał albo nie zdołał wyartykułować w ramach podstaw kasacyjnych. Sąd Najwyższy z urzędu nie poszukuje i nie uwzględnia innych uchybień, niewytkniętych w skardze kasacyjnej, bez względu na ich wagę i znaczenie dla wyniku sprawy. Stwierdzenie to jest konsekwencją przede wszystkim tego, że Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną, a nie sprawę; Sąd Najwyższy nie jest „trzecią” instancją postępowania.

W świetle powyższych konstatacji zarzuty skargi kasacyjnej - jako skierowane wyłącznie przeciwko prawidłowości wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego - nie mogą zostać uznane za zasadne i prowadzące do uwzględnienia skargi kasacyjnej.

W konsekwencji jedynie na marginesie wskazać trzeba, że nie mogłyby odnieść zamierzonego skutku zarzuty naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w zw. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c., albowiem zarówno sąd pierwszej instancji, jak i sąd drugiej instancji uczyniły przedmiotem swoich rozważań zagadnienie uprawnień A. M. do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego będącego przedmiotem analizy w

niniejszej sprawie. Podobnie brak jest podstaw do uznania zasadności zarzutu naruszenia art. 104 k.c., gdyż przepis ten ma zostać zastosowany do oceny wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego (która podlega rozpoznaniu w postępowaniu klauzulowym), a nie do materialnoprawnych oświadczeń woli kształtujących prawa i obowiązki stron umowy kredytowej (co mogłoby być przedmiotem analizy w niniejszym postępowaniu).

8. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną, albowiem zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.